

HENDIKEPIRANI (OSJETILNO)

Razlikujemo dvije velike skupine osjetilno hendikepiranih: osobe sa slušnim smetnjama i osobe sa vidnim smetnjama. Iako u ta dva slu-

čaja hendikep proizlazi iz osjetilnih nedostataka, iz sluha ili vida, dvije su skupine vrlo različite na ortopedagoškom planu. Ograničen prostor ovoga priloga ne dopušta da ukažemo na mnoge stupnjeve gluhoće i sljepoće i na određene mogućnosti ortopedagoškog posredovanja. Ograničavamo se na glavna obilježja i na temeljne stavove koji označavaju osobe sa smetnjama na području sluha i vida.

1. *Slušne smetnje*. Zbog nedostatka slušnog opažanja, spontano uključivanje u verbalni čovjekov svijet, na temelju lingvističkih tekovina, vrlo je teško. Zbog njihova stanja, osobe sa slušnim smetnjama ovisnije su o pogledu te se prema tome i unutarnja dinamika čovjeka sa slušnim smetnjama bitno razlikuje od čovjeka s normalnim sluhom. Gluhak je čovjek vida i teško ulazi u duboku povezanost znakova te s mukom shvaća vrednote na koje znakovi upućuju. Naprotiv, osoba s normalnim sluhom mnogo spontanije prodire prema unutarnjim vrednotama koje se kriju iza svijeta vidljivih dojmova.

Gluhak je lišen onoga temeljnog sredstva pronicavosti koji je govor. Čovjekov govor temelji se na sluhu, na verbalnoj riječi. Neposredna posljedica te činjenice jest da nedostatak govora uključuje umanjenu sposobnost pridavanja značenja stvarnosti koja ga okružuje.

Ovaj vrlo kratak opis omogućuje nam sada da ukažemo na specifične zahtjeve k. za osobe sa slušnim smetnjama. Prije nego pomislimo na k., traži se kao preduvjet minimum → govora. Već Sveto pismo upućuje na razmišljanje u tom pravcu. Bog se očitovao na najbogatiji i najizrazitiji način poslavši svoga Sina Isusa Krista. Ivan ga na znakovit način naziva „Riječ“.

Tomu dosljedno neka temeljna iskustva povezana s lingvističkim iskustvom treba smatrati izravnim pripremama da bi se moglo pristupiti k sadržaju objavljenog otajstva. Temeljno iskustvo govora može se proširiti na iskustvo otajstva Boga. Pomoću riječi čovjek duhovno privaja stvarnost koja ga okružuje u stvaranju. Socijalizirajući se u Božjoj riječi, čovjek zadobiva duhovnije viđenje vrednota stvaranja.

Po riječi, govor rađa zajednicu. I Crkva rađa zajednicu oko riječi. Verbalni govor stavlja čovjeka u pokret, mijenja ga, uključuje u prostor i

u vrijeme. I Božja riječ stavlja čovjeka u pokret, poziva ga da slijedi put evanđelja.

Ova temeljna iskustva neposredno tvore predmet ortopedagoške prakse povezane sa stjecanjem govora sa strane gluhih osoba. Vidi se jasno da je k. sastavni dio ovog procesa.

Didaktika. Najprikladniji put je koncentrično predstavljanje objavljenog sadržaja vjere. Očito je da ne postoji neki posebno objavljen sadržaj za gluhe. Bit će ipak nužno nešto naglasiti i izbjeći neka skretanja.

Posebnu pažnju zaslužuje postupno uključivanje u crkvenu zajednicu. Zbog njihova hendikepa, gluhi su mnogo više usredotočeni na odnos ja—ti nego na odnos mi—zajedno.

→ Didaktika treba osim toga voditi računa da gluha osoba ima slabe sposobnosti za apstrakciju. Pojmovi kao što su → milost, sakramentalni susret s Kristom, otkupljenje, rođenje po Duhu Svetome... za takvu su osobu vrlo teški. Iz istog će se razloga morati brižno izbjegavati naglašavanje magijskog vida. Isusova → čuđa zahtijevaju razborito predstavljanje, ističući nadasve objavljene sadržaje čudesnih znakova.

Prevođenje → sadržaja vjere postavlja posebne lingvističke zahtjeve na didaktičkom planu.

Posebnu pažnju zahtijeva napokon karakteristično egzistencijalno iskustvo gluhoće. Tražiti razlog zašto gluhi nisu kao drugi, dovodi gotovo spontano do pitanja: Koji smisao može imati to posebno trpljenje u okviru tegobnog postojanja? Ta egzistencijalna situacija doziva u pamet posebnu osjećajnost za shvaćanje otajstva trpljenja. Sigurno nije lako dati odgovor na taj problem.

I uključivanje u → Crkvu zahtijeva posebnu pažnju. Velika zajednica Crkve i župna zajednica teško izlaze ususret posebnim potrebama vjernika. Gluhoća, sa svojom lingvističkom preprekom, čini prekomjerno teškim sudjelovanje u životu Crkve i priječi osjećaj „pripadnosti“.

Kao posljedica postaje nužna, u cjelini pastorala, posebna briga za gluhe. Odatle slijedi i potreba da se odgoje specijalizirani pastoralni djelatnici.

2. *Vidne smetnje*. Koliko god sljepoća može duboko označiti osobu, ipak ostavlja veće mogućnosti za njezin razvoj.

Zbog svoga hendikepa slijepac je ograničen

u prostoru. Osim toga, mnogo više nego normalan čovjek, služi se svojom tjelesnošću da bi shvatio druge i svijet koji ga okružuje. Odatle gotovo spontano proizlazi i veći egocentrizam.

Ortopedagoški zahvat teži prije svega proširivanju sudjelovanja u raznim vidovima stvarnosti da bi se postupnim usvajanjem došlo do veće samostalnosti u upravljanju svojim životom.

Alternativni oblici „vida“, npr. dodiri psihomotorni preodgoj, mogu razbiti egocentrično usmjerenje. Veći dio objavljenih sadržaja može se bez poteškoća prenijeti. Zbog većeg naginjanja k egocentrizmu, k. i djelotvorna ljubav crkvene zajednice moraju biti snažnije naglašene.

Kao što je već istaknuto u slučaju gluhih, i za slijepce čudesna ozdravljenja predstavljaju osjetljivu točku. Ako se u k. zanemari pronicanje prema vrednoti znaka koji je prisutan u → čudu, tada ozdravljenja samo potiču neispunjiva iščekivanja.

I obzirno tumačenje trpljenja zaslužuje svoje posebno mjesto.

Didaktički zahtjevi vode k snažnom naglašavanju verbalne riječi. Nije međutim prividna opasnost od verbalizma, koja vodi k zatamnjenju sadržaja poruke. Beskorisno je reći da *sva*

slušna pomagala imaju veliko značenje. Osim toga treba nastojati iskoristiti osjetilo dodira za proširivanje sposobnosti prostornog predočivanja.

Bibliografija

- SR. BRIDGET, „Teaching Religion to the Deaf“, Baltimore, Md., Mission Helpers of the Sacred Heart, 1962; L. CODURI, „Pastorale e catechesi degli handicappati“, u: »Catechesi« 52(1983)5, 23–40; J. VAN EINDHOVE, „Religious Education of the Deaf“, Rotterdam, University Press, 1973; P. McNICHOLAS, „Planning Children's Liturgies for the Deaf“, u: »The Living Light« 13(1976) 101–107; „Menschen mit einer Behinderung – Anfragen an die Katechese“, u: »Katechetische Blätter« 105(1980) Heft 5; M. L. NASS, „Development of Conscience: A Comparison of the Moral Judgments of Deaf and Hearing Children“, u: »Child Development« 35(1964)1073–1080; W. PAUKOWITSCH–E. SCHMID, „Die katechese bei Blinden“, u: »Christlich-pädagogische Blätter« 93(1980) 240–243; C. ROBERT, „Jeunes et adultes Sourds dans l'Assemblée Liturgique“, u: »Catéchèse« 4(1964)15, 203–106; ISTI, „Pour la catéchèse des sourds, les images ne sont-elles qu'un pis-aller?“, isto 5(1965)18, 61–68; W. B. ROSE, „R.E.A.C.H.: Religious Education with the Handicapped“, u: »The Living Light« 19(1982)140–143; M. SCHWENDENWEIN, „Was der Gehörlosenseelsorger im Umgang mit den Gehörlosen beachten sollte“, u: »Christlich-pädagogische Blätter« 93(1980) 244–251.

FERDINAND DEVESTEL